

Behandling av friändstandlöshet

24.9.2013

Friändstandlöshet innebär ett bett med avsaknad av en till åtta tänder i över- eller underkäkens sidopartier, räknat från mittlinjen av käken. Tillståndet kan vara enkel- eller dubbelsidigt. Tio par tänder som biter mot varandra anses i allmänhet vara tillräckligt för att kunna tugga och för ett balanserat bett, varvid förlorade kindtänder inte behöver ersättas av en tandprotes. Om avsaknaden av tänder förorsakar problem bör situationen undersökas grundligt.

Avsaknad av kindtänder förorsakar inte nödvändigtvis problem

Trots friändstandlöshet är problem i käkleder och bettmuskulatur i allmänhet ringa. Friändstandlöshet kan förorsaka käkledsljud och smärta i käkleden samt felplacering av käkledens broskskiva. Påfrestningen på käkled och tänder är jämnare om tänder saknas symmetriskt dubbelsidigt än om tänder saknas enkelsidigt. Bitförmågan sjunker speciellt om även tänderna framom kindtänderna fattas. På lång sikt kan friändstandlöshet förorsaka gluggar mellan kvarvarande tänder och framtänderna kan slitas. Förändringarna i bettet är dock sällan allvarliga.

Undersökning och planering av behandling

Behandlingen påbörjas med en kartläggning av patientens allmäntillstånd och eventuella medicinering. Tuggorganet undersöks noggrant och vid behov tas röntgenbilder och gipsavtryck av tänderna. Eventuella funktionella och estetiska problem som är förknippade med de förlorade tänderna diskuteras med patienten.

Avsaknad av kindtänder fordrar inte nödvändigtvis någon speciell behandling om de resterande tänderna bildar ett balanserat bett. Ibland kan restaurering av kvarvarande tänder med hållbara material (så som keramiska inlägg eller kronor i ädelmetall) ge större nytta än att ersätta förlorade tänder.

Förutom dessa åtgärder uppgörs en individuell plan för underhåll av den orala hälsan. Regelbunden tandvård samt god mun- och proteshygien är elementärt såväl med tanke på egna tänder som tandproteser.

Behandling

Behandlingens främsta mål är att bevara egna tänder, uppehålla eller återbörda tillräcklig bitförmåga samt profylaktiskt förhindra destruktiva bettförändringar.

Ibland måste tänder dock dras ut. Orsaker till tandutdragning kan vara infektioner eller skador i kvarvarande tänder med dålig behandlingsprognos, svåra positionsfel i bettet, patientens dåliga motivation att sköta sina tänder eller allmänmedicinska orsaker och en dålig helhetsprognos.

Att ersätta förlorade tänder

Om friändstandlösheten klart förorsakar problem bör de förlorade tänderna i första hand ersättas med en fast protes, så som implantatburna kronor eller broar.

Kindtänder och framförliggande tänder kan också ersättas med en avtagbar protes. Att ersätta endast förlorade kindtänder med en avtagbar protes verkar dock inte höja på livskvaliteten. Det är viktigt att komma ihåg att avtagbara proteser kan öka risken för karies i de egna tänderna.

Förekomst

I [Hälsa-2000-undersökningen](#), som omfattar den finska vuxenbefolkningen, kunde konstateras att 4 % av 30–44 åriga, 17 % av 45–64 åriga och 37 % av över 65 åriga saknar kindtänder i överkäken. I underkäken saknar 5 procent av 30–44 åriga, 40 % av 45–64 åriga och 68 % av över 65 åriga kindtänder.

Ungefär hälften av saknade kindtänder i överkäken hade ersatts med en protes (avtagbar eller fast) och under hälften av saknade kindtänder i underkäken var ersatta.

Patientversionens text har bearbetats på basen av Finska Läkarsällskapet Duodecims God medicinsk praxis-rekommendation av medicinska specialredaktören **Teija Riikola** och den har granskats av arbetsgruppens ordförande OD, spec. tdl **Ritva Näpänkangas**, Uleåborgs universitet, och OD, spec. tdl **Marja Pöllänen**, Åbo universitet.

Översättningen till svenska är gjord av **Marika Doepel**, och bekostad och granskad av **Odontologiska Samfundet i Finland**.

Ansvarsbegränsning

God medicinsk praxis -rekommendationerna är sammandrag gjorda av framstående experter gällande diagnostik och behandling av bestämda sjukdomar. De ersätter inte läkarens eller annan hälsovårdspersonals egen bedömning av vilken diagnostik, behandling och rehabilitering som är bäst för den enskilda patienten då behandlingsbeslut fattas.

Käypä hoito

Terveysthuollon tueksi
– potilaan parhaaksi.